

DR. SEMA TAŐVEREN

**ULUSLARARASI DOĞAL
GAZ SÖZLEŞMELERİNDEN
KAYNAKLANAN UYUŐMAZLIKLARIN
TAHKİM YOLU İLE ÇÖZÜMÜNDE
ESASA UYGULANACAK HUKUK**

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
KISALTMALAR.....	XVII

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ.....	1
------------	---

İKİNCİ BÖLÜM GENEL OLARAK DOĞAL GAZ SÖZLEŞME TÜRLERİ

2.1. Upstream (Arama-Üretim) Sözleşmeleri	9
2.1.1. Lisans (Ruhsat-License)	12
2.1.2. İmtiyaz Sözleşmeleri (Concession Agreement).....	15
2.1.3. Ortak Girişim Sözleşmeleri (Joint Ventures)	18
2.1.4. Hizmet Sözleşmeleri (Service Agreements)	23
2.1.5. Örnek Çalışma: Üretim Paylaşım Sözleşmeleri (ÜPS) - Production Sharing Agreement (PSA).....	26
2.2. Midstream (İşleme-Depolama-Taşıma) Sözleşmeleri	37
2.2.1. Doğal Gazın Depolanması.....	37

2.2.2. Örnek Çalışma: Doğal Gaz Taşıma Sözleşmeleri (Gas Transportation Agreements) (GTA)	38
2.3. Downstream (Satım) Sözleşmeleri	44
2.3.1. Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (Liquefied Natural Gas-LNG) Satım Sözleşmeleri	44
2.3.2. Örnek Çalışma- Boru Hattı ile Doğal Gaz Satım Sözleşmeleri	46

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YATIRIM UYUŞMAZLIKLARI

KAPSAMINDA UYGULANACAK HUKUK

3.1. Enerji Projelerini Tehdit Eden Riskler	55
3.2. Tarihçe.....	57
3.2.1. Sözleşmeler Dönemi.....	57
3.2.2. Olağan Sözleşme Rejiminin Ötesine Geçme: Hukuk Seçimi ve Uluslararası Tahkim	59
3.2.3. Yatırım Sözleşmelerinin Uluslararasılaştırılması.....	62
3.2.4. Uluslararası Yatırım Anlaşmaları Dönemi	63
3.3. Uluslararası Yatırım Anlaşmalarından Kaynaklanan Talepler ile Yatırım Sözleşmelerinden Kaynaklanan Talepler Arasındaki Fark	67
3.4. Yatırım.....	69
3.4.1. Genel Olarak.....	69
3.4.2. Yatırım Tanımında Ev Sahibi Devlet Hukukunun/ Ulusal Hukukların Rolü.....	72
3.5. Yatırımcı	74
3.6. Yatırım Anlaşmalarının Yokluğunda Yabancı Yatırımcı ile Ev Sahibi Devlet Arasındaki Yatırım Sözleşmeleri	75
3.6.1. Yatırım Sözleşmelerinin Uluslararasılaştırılmasının Uygulanacak Hukuk Üzerindeki Etkisi	77
3.6.2. Yatırım Sözleşmelerinin Uluslararasılaştırılması.....	78

3.6.2.1. Doğrudan Uluslararasılaştırma.....	78
3.6.2.1.1. Yatırım Sözleşmelerine Uluslararası Hukukun Uygulanması.....	79
3.6.2.1.2. Yatırım Sözleşmelerinin Özgün Bir Hukukî Düzen Oluşturması.....	81
3.6.2.1.3. Uluslararası Hukukun Ulusal Hukuk ile Örtüşmesi.....	82
3.6.2.2. Dolaylı Uluslararasılaştırma.....	83
3.6.2.2.1. Yatırım Uyuşmazlıkları Bakımından İrade Özerkliği.....	83
3.6.2.2.1.1. Ev Sahibi Devlet Hukukunun Seçimi.....	86
3.6.2.2.1.2. Ev Sahibi Devlet Hukukunun İstikrar Kaydı ile Birlikte Seçilmesi.....	87
3.6.2.2.1.3. Üçüncü Bir Devletin Ulusal Hukukunun Seçilmesi.....	92
3.6.2.2.1.4. Uluslararası Hukukun Seçilmesi.	92
3.6.2.2.2. Örtülü Hukuk Seçimine Yüklenen Anlamlar.....	98
3.6.2.2.3. Hukuk Seçiminin Olmadığı Hallerde Uygulanacak Hukuk.....	98
3.6.2.2.3.1. Belirli Bir Tahkim Usulünün Seçilmesi Halinde Uygulanacak Hukuk.....	99
3.6.2.2.3.2. Belirli Bir Tahkim Usulünün Olmaması Halinde Uygulanacak Hukuk.....	101
3.7. Uluslararası Yatırım Anlaşmaları Bakımından	
Uygulanacak Hukuk.....	105
3.7.1. Anlaşmalarda Uygulanacak Hukuka Yer Verilmesi.....	106
3.7.2. Anlaşmalarda Uygulanacak Hukuka İlişkin Hükümlerin Bulunmadığı Durumda Uygulanacak Hukukun Tayini.....	109

3.8. Uluslararası Yatırım Anlaşması ile Yatırım Sözleşmesi	
Arasındaki Etkileşim	117
3.8.1. Yatırım Anlaşmalarında Yer Alan Uyuşmazlık	
Çözümüne İlişkin Hükümler	118
3.8.1.1. Yoldaki Çatal Hükümleri (Fork in the Road	
Clauses).....	118
3.8.1.2. Şemsiye Hükümler (Umbrella Clauses)	120
3.8.2. Yatırım Sözleşmelerinde Uyuşmazlık Çözümüne İlişkin	
Kayıtların Olması Hali.....	121
3.8.2.1. Şemsiye Hüküm İçeren Uluslararası Yatırım	
Antlaşması-Münhasır Yetki Kaydı İçeren	
Yatırım Sözleşmesi Etkileşimi.....	121
3.8.2.2. Şemsiye Hükümün Olmadığı Uluslararası	
Yatırım Anlaşması- Münhasır Yetki Kaydı	
İçeren Sözleşme Etkileşimi	125

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TİCARİ UYUŞMAZLIKLAR KAPSAMINDA

UYGULANACAK HUKUK

4.1. İrade Özerkliğinin Etkisi	130
4.1.1. Açık Hukuk Seçimi	133
4.1.2. Örtülü Hukuk Seçimi	136
4.1.2.1. Tahkim Yerinin veya Hakemlerin Seçiminin	
Örtülü Hukuk Seçimi Sayılıp Sayılmayacağı	138
4.1.2.2. Olumsuz Örtülü Hukuk Seçimi	141
4.1.3. Tronc Commun Doktrini.....	142
4.1.4. Hukuk Seçiminin Zamanı	144
4.1.5. Hukuk Seçiminin Kapsamı	146
4.1.5.1. Ulusal Hukuk	146
4.1.5.2. Birden Çok Hukukun Seçilmesi (Büyük	
Parçalanma-Dépeçage ve Küçük Parçalanma)	148

4.1.5.3. Çoklu ya da Çakışan Millî Hukukların Seçimi	149
4.1.5.4. “Şartlı” Hukuk Seçimi.....	150
4.1.5.5. Ulusal Olmayan Hukuk Seçimi- Anasyonel Hukuk Kuralları, Lex Mercatoria, Hukukun Genel İlkeleri	150
4.1.5.6. Uluslararası Ticarî Sözleşmelere İlişkin UNIDROIT Kuralları.....	155
4.1.6. İrade Özerkliği İlkesinin Sınırları.....	156
4.1.6.1. Doğrudan Uygulanan Kurallar.....	157
4.1.6.2. Kamu Düzeni.....	163
4.2. Hakemler Tarafından Belirlenen Hukuk.....	164
4.2.1. Sübjektif Yöntem: Tarafların Farazi İradelerinin Araştırılması.....	165
4.2.2. Objektif Yöntem	167
4.2.2.1. Kanunlar İhtilafı Kurallarına Başvurulmasını Öngören Yöntemler- Voie indirecte (Dolaylı Yöntemler).....	170
4.2.2.1.1. Tahkim Yeri Devletinin Kanunlar İhtilafı Sisteminin Uygulanması.....	171
4.2.2.1.2. Tahkim Anlaşması Olmasaydı Uyuşmazlığı Çözmekle Yetkili Olacak Devletin Kanunlar İhtilâfı Kuralları	174
4.2.2.1.3. İki Taraf İçin de Ortak Olan Toplu (Kümülatif) veya Karşılaştırmalı Kanunlar İhtilâf Kurallarının Uygulanması	174
4.2.2.1.4. Hakemler veya Taraflar ile İrtibatlı Devletlerin Kanunlar İhtilâfı Kuralları ve Tenfiz Devletinin Kanunlar İhtilâfı Kuralları	176
4.2.2.1.5. Hakem Heyeti Tarafından “Uygun” Olarak Kabul Edilen Devletin Kanunlar İhtilâfı Kuralları.....	177

4.2.2.1.6. Uyuşmazlıkla En Sıkı İlişkili Devletin Kanunlar İhtilâfı Kuralları.....	178
4.2.2.2. Esnek Yöntemler.....	179
4.2.2.2.1. Kanunlar İhtilâfının Genel Prensiplerine Dayanılması.....	179
4.2.2.2.2. Milletlerarası Özel Hukukunun Genel Prensiplerine Başvurmak.....	180
4.2.2.2.3. Hakemlerin Herhangi Bir Kanunlar İhtilâfı Kuralına Başvurmaması: Voie Directe (Doğrudan Yöntem) Kuralı.....	181
4.2.2.2.4. Hakemlerin Sözleşme Hükümleri ve İlgili Ticarî Teamülleri ve Lex Mercatoria'yı Uygulaması.....	184
4.2.3. Kurumsal Tahkim Kuralları ile Millî Hukuk Arasındaki İlişki.....	187
4.3. Hakemlerin Uyuşmazlığı Hakkâniyet ve Nesâfet (ex aequo et bono) Kurallarına Göre Çözmeleri.....	188
4.4. Uygulanacak Hukukun Kapsamına Giren Haller	191
4.4.1. Doğal Gaz Sözleşmeleri Bakımından Özellik Arz Eden Durumlar.....	191
4.4.1.1. Doğal Gazın Belirlenen Miktar ve Kalite Özelliklerinde Teslimatı.....	191
4.4.1.2. Satıcının Teslimat Yükümlülüğüne Uymamasının Sonuçları.....	192
4.4.1.2.1. Sözleşmede Öngörülen Nitelikleri Taşımayan Gaz Teslimatı.....	192
4.4.1.2.2. Sözleşmede Öngörülen Miktarın Altında Gaz Teslimatı.....	193
4.4.2. Sözleşme Hükümleri ve Uygulanacak Hukuk.....	193
4.5. Uygulanacak Hukukun Kapsamı Dışında Kalan Haller ...	199
4.5.1. Şekil.....	199
4.5.2. Ehliyet.....	201
4.5.3. Zamanaşımı.....	203

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ	205
KAYNAKÇA	211